

УДК 378:371.134+78

**ТВОРЧА АКТИВНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК ГОТОВНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Дьоміна Ю.В.

Харківський гуманітарно-педагогічний інститут

**ТВОРЧА АКТИВНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК ГОТОВНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Дьоміна Ю.В.

У статті розглянуто проблему формування творчої активності як показника рівня професіоналізму сучасного фахівця, досліджено шляхи підвищення внутрішнього потенціалу студентів та окреслено шляхи його формування.

Ключові слова: творча активність, професіоналізм, внутрішній потенціал студентів.

**ТВОРЧЕСКАЯ АКТИВНОСТЬ КАК ПОКАЗАТЕЛЬ ГОТОВНОСТИ
БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

Дёмина Ю.В.

В статье рассматривается проблема формирования творческой активности как показателя уровня профессионализма современного специалиста, исследуются пути повышения внутреннего потенциала студентов и намечаются пути его формирования.

Ключевые слова: творческая активность, профессионализм, внутренний потенциал студентов.

**CREATIVE ACTIVITY AS A CHARACTERISTIC OF FUTURE
TEACHERS' READINESS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY**

Domina Yu.V.

The author examines the problem of creative activity formation as a professional characteristic of modern specialists. The paper investigates the ways of enhancing students' potential and outlines ways of its formation.

Key words: the creative activity, the professional characteristic, the enhancing students' potential.

Сучасне соціальне замовлення висуває принципово нові вимоги до педагогічних кадрів, адже сприяти формуванню креативної особистості може тільки вчитель, який сам є творчою особистістю. Сьогодення ставить високі вимоги до майбутніх учителів, а тому підвищення якості професійної підготовки студентів, зокрема формування їх творчої активності, має бути пріоритетною проблемою вищої освіти [1, с. 5]. Аналіз філософських і психолого-педагогічних джерел дозволяє дійти висновку, що сучасною наукою накопичено значний фонд ідей, спираючись на які можна успішно розв'язувати проблеми формування творчої активності студентів у ВНЗ. Ці ідеї містяться у працях Л.С. Виготського, С.У. Гончаренка, Ю.М. Кулюткіна, М.О. Лазарєва, В.І. Лозової, Н.В. Палехи, Н.О. Половнікової, С.О. Сисоєвої, В.О. Сухомлинського, Т.І. Шамової, Г.І. Щукіної та багатьох інших. Вони зазначали, що визначальною рисою творчої особистості є її творча активність, яка розглядається як інтегративна характеристика особистості, в якій, з одного боку, відбиті нові глибокі утворення у структурі особистості (творчі потреби, мотиви, вимоги), а з іншого – знаходять своє вираження якісні зміни в діяльності, яка стає цілеспрямованішою, продуктивною. Вагомий внесок у теорію та практику формування творчої активності особистості внесли О.А. Апраксіна, Л.Г. Арчажникова, Б.В. Асаф'єв, Л.А. Баренбойм, Н.О. Ветлугіна, О.Н. Дем'янчук, Г.М. Падалка, Б.Л. Яворський та інші науковці, які вважали навчальну діяльність ефективним засобом творчого розвитку особистості. Ерудиція та культура викладача впливають на формування майбутнього фахівця. Протягом останніх років проблема підготовки вчителя у педагогічному ВНЗ досліджувалася в різних аспектах, зокрема: професіограма праці вчителя (О.Г. Мороз, О.В. Киричук, Н.В. Кузьміна, В.О. Сластьонін, О.І. Щербаков та інші); психолого-педагогічні основи успішної професійної діяльності вчителя (Ш.О. Амонашвілі, О.П. Кондратюк, В.А. Карановський, Л.В. Кондрашова); динаміка процесу формування готовності випускників вищої школи до професійної діяльності (А.П. Войченко, В.Ф. Колупаєв, В.Н. Нікітенко).

Метою статті є аналіз теоретичних основ формування професійної спрямованості студентів і висвітлення сутності творчої активності як показника рівня професіоналізму сучасного фахівця. Професійна готовність є комплексною характеристикою професіоналізму майбутнього вчителя, яка може бути дана лише при всебічному аналізі цього утворення і як риси особистості, і як регулятора професійної поведінки, і як умови результативної педагогічної праці. Ми вважаємо, що готовність студентів до педагогічної діяльності – складне особистісне утворення, яке містить у собі професійно-педагогічні погляди, музичну освіченість, виконавську культуру, захопленість музичним мистецтвом, самовладання, педагогічний оптимізм, здатність до подолання труднощів, самооцінку результатів праці, потребу в професійному самовихованні. Основними критеріями готовності студентів до професійної діяльності є професійна спрямованість особистості, рівень педагогічної культури, професійна самостійність, творча активність, працездатність, самовдосконалення [2, с. 17]. Вивчення питання про характеристику творчої активності як показника рівня професіоналізму сучасного фахівця неможливе без конкретизації її сутності. У своїй роботі ми розглядаємо творчу активність як складне особистісне утворення, що виступає умовою та результатом педагогічної діяльності, забезпечує нестандартний підхід і творче вирішення професійних завдань. Змістовний аспект творчої активності як інтегративне особистісно-діяльнісне утворення поєднує в собі інтереси і потреби, спрямованість і схильності, рівень розвитку інтелектуальних, емоційних, вольових якостей і дії, що обумовлюють результативність різних видів діяльності студентів. Визначення змісту творчої активності як найважливішої риси професіоналізму сучасного вчителя припускає врахування особливостей студентського віку та структурних компонентів особистості студента. Студентський вік – це період активного формування внутрішньої потреби особистості співвідносити власні прагнення з інтересами суспільства. Дослідники цього вікового періоду Б.Г. Ананьєв, О.В. Дмитрієв, М.І. Дьяченко, Л.О. Кандилович, О.М. Матюшкін, О.Г. Мороз, Г.С. Костюк, А.В. Петровський та інші розглядають студентство як специфічну соціально-професійну групу з урахуванням їхнього особистісного місця у структурі держави, соціального

знання, соціально-психологічних і політичних рис. Студенти – це відносна спільнота особистостей, обумовлена домінантною єдністю мети й завдань у справі оволодіння професією, а також ідентичними організаційними структурами життєдіяльності, що забезпечують результативність впливу всіх факторів навчально-виховного процесу у ВНЗ.

Цілим рядом досліджень доведено, що найбільша творча активність у процесі навчання міститься в самостійній пізнавальній діяльності, що сприяє інтенсивному мисленню, інтенсивній роботі пам'яті, уяви (О.О. Апраксіна, Л.А. Баренбойм, Н.О. Ветлугіна, М.Ф. Гнесін, Г.Г. Нейгауз, Г.С. Рігіна, Б.М. Теплов, Б.Л. Яворський, П.М. Якобсон). Саме домінування креативності в системі навчання й розвитку творчої індивідуальності студента може допомогти становленню майбутнього педагога-професіонала.

Із метою вивчення мотивів активно-творчої діяльності в ході педагогічної підготовки майбутніх учителів нами було проведено письмове опитування студентів I-IV курсів педагогічних факультетів. У ході опитування й аналізу отриманих даних встановлено, що мотивами професійного вибору студентів виявилися такі: “інтерес до предмета” – 81,6%; “інтерес до педагогічної діяльності” – 76,4%; “професійні здібності” – 64,5%; “упевненість у власних знаннях і успішному складанні вступних іспитів” – 36,7%; “можливість займатися улюбленою справою” – 24,3%. У ході опитування було встановлено, що студенти виявляють цікавість до різних видів навчальних дисциплін. 78,2% опитаних студентів віддають перевагу методичним курсам, мотивуючи такий вибір тим, що для це не тільки професійна сфера застосування власних сил, а насамперед захоплення. На перше місце 65,9% студентів ставлять виконавську діяльність, а потім уже лекторську. Від рівня розвитку інтересу, його стійкості, суб'єктивної й об'єктивної детермінації залежить ступінь активності студентів у педагогічній діяльності, успішність їхнього професійного зростання й досягнення високого рівня професіоналізму. У ході дослідження нами було встановлено, що 40% студентів, які брали участь в експерименті, усвідомлюють роль творчої активності у власному професійному зростанні, але 68% із них займають пасивну позицію на навчальних

заняттях, у їхній пізнавальній діяльності переважає відтворення готової інформації. Причини такої суперечності майбутні вчителі пояснюють браком часу, оскільки 46% із опитаних змушені поєднувати навчання з роботою, 34% студентів засвідчили невміння самостійно працювати, 43% не володіють методикою самовиховання. Було виявлено негативну тенденцію ставлення студентів до педагогічної підготовки з переходом на старший курс. Якщо для першокурсників мотив “цікава професія” був провідним у 81,6% опитаних, то серед третьокурсників його назвали тільки 51,5%. Під час аналізу відвіданих занять із предметів педагогічного циклу виявлено, що у 68% були відсутні будь-які заходи щодо стимулювання творчої активності студентів. Причину такого становища варто шукати в невідповідності викладачів вищої школи до роботи з формування у майбутніх учителів цього важливого показника їхнього професіоналізму.

Із метою визначення ступеня і характеру активності студентів їм було запропоновано серію завдань і отримано такі результати: контрольна група – високий рівень – 15%, середній – 73%, низький – 12%; відповідно, експериментальна група – високий рівень – 15%, середній рівень – 72%, низький рівень – 13%. Як бачимо, істотних розходжень у ступені та характері творчої активності в контрольній і експериментальній групах немає.

Висновки, отримані у процесі діагностики, підтвердили припущення про те, що важливим фактором у системі педагогічної підготовки є мотивація, спрямованість інтересів, причому істотним є усвідомлення студентами власного професійного зростання. Нами встановлено, що педагогічна підготовка майбутніх учителів і динаміка рівня їхньої активності в позитивний бік перебуває у безпосередньому зв'язку і взаємозумовленості. Досягнення позитивних результатів можливе в тому випадку, якщо майбутній фахівець у навчальній роботі може знайти себе, виразити своє “Я”, досягти професійного й особистого успіху. Саме тому, на наш погляд, педагогічна підготовка майбутніх учителів повинна бути орієнтована на особистість студента й поєднувати в собі такі компоненти: особистісно-гуманітарну орієнтацію завдань, змісту і способів організації навчальної роботи; системне бачення студентами педагогічної діяльності; спрямованість усіх дидактичних засобів на роз-

виток педагогічних здібностей і творчого стилю діяльності майбутніх учителів; упровадження в освітній процес педагогічного моніторингу і своєчасне діагностування рівня виявлення творчої активності студентів. Але реалізація педагогічної підготовки, зорієнтованої на особистість студента, передбачає заміну предметного на особистісно орієнтоване навчання. Особистісно орієнтоване навчання містить у своїй основі професійно-особистісну ситуацію, у якій необхідні всі особистісні функції майбутнього вчителя, коли студент сам творить себе як фахівця і формує власне професійне “Я”. Це процес, у якому студент реалізує свої потенційні сили, потреби, інтереси, здібності, стверджуючи свою індивідуальність і творчу активність.

Однак, проведене дослідження не є вичерпним у розробці цієї проблеми. Виконана робота дозволяє побачити перспективи подальшого вивчення проблем якості підготовки сучасних фахівців у світлі вимог Болонського процесу. З вивченням цих питань ми пов'язуємо подальшу дослідницьку роботу щодо визначення шляхів підвищення якості підготовки сучасного вчителя і забезпечення достатнього та високого рівня їхнього професіоналізму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті: Проект // Педагогічна газета. – № 7. – 2001. – С. 4-6.
2. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості вчителя. Навч. посіб. – К.: ІСДОУ, 1994. – 112 с.
3. Лазарев М.О. Основи педагогічної творчості: Навчальний посібник для пед. ін-тів / Сумський держ. пед. ін-т ім. А.С.Макаренка. – Суми: ВВП “Мрія-1” – ЛТД, 1995. – 212 с.